

ป่าชุมชนบ้านวังขอนแดง ตำบลห้วยลาน อำเภอดอกคำใต้

ภาพที่ 8 แผนที่ภาพถ่ายดาวเทียมแสดงตำแหน่งที่ตั้งป่าชุมชนบ้านวังซอนแดง (ขอบเขตโดยประมาณ)

ป่าชุมชนบ้านวังขอนแดง ตำบลห้วยลาน อำเภอดอกคำใต้

ลักษณะทั่วไป

ชุมชนบ้านวังขอนแดง ตั้งอยู่ตำบลห้วยลาน อำเภอดอกคำใต้ โดยที่มาของการตั้งชื่อหมู่บ้านมาจากลักษณะของลำน้ำอิงที่มีขอนไม้แดงอยู่ในลำน้ำอิงเป็นจำนวนมาก สภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นพื้นที่ราบ มีภูเขาสูงล้อมรอบทางด้านตะวันออกและทิศใต้ ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรม ทำนาปรัง ทำสวน ปลูกถั่ว พืชสวนครัว ลำไย เลี้ยงหม่อน ปัจจุบันนายแก้ว ฤทธิ์โรสงค์ ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านวังขอนแดง หมู่ 11 และมีคณะกรรมการชุมชนจำนวน 15 คน

จุดเริ่มต้นของเครือข่าย/ชุมชน

อดีตบริเวณพื้นที่ป่าชุมชนบ้านวังขอนแดงเป็นป่าทั่วไปที่มีสภาพทรุดโทรม ต้นไม้มีขนาดแคระแกรน ขาดความอุดมสมบูรณ์ เนื่องจากมีชาวบ้านเข้าไปบุกรุกทำลาย ใช้เป็นพื้นที่ทำกินจำนวนมาก แต่ภายหลังทางกรมป่าไม้ได้เล็งเห็นถึงศักยภาพ และทรัพยากรอันมีค่าของป่าแห่งนี้จึงทำการยึดคืนมา และได้กำหนดให้เป็นพื้นที่ป่าชุมชนบ้านวังขอนแดง โดยมอบให้เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเวียงลอและชุมชนเป็นผู้ดูแลรักษาอนุรักษ์ และฟื้นฟูสภาพป่าเสื่อมโทรมร่วมกัน จนกระทั่งมีความอุดมสมบูรณ์เกิดขึ้น เป็นแหล่งอาหาร และพรรณไม้หายากชนิด ซึ่งปัจจุบันป่าชุมชนบ้านวังขอนแดง มีเนื้อที่ทั้งหมด 178 ไร่ มีลักษณะเป็นป่าเต็งรัง ประกอบด้วยพันธุ์ไม้สำคัญ เช่น ไม้กิ๊ก ไม้ฮ้าง ไม้ประดู่ สัตว์ประจำถิ่น ไตแก่ นกยูง ไก่ป่า หม่าป่า หมูป่า เป็นต้น และนอกจากนี้ยังพบพบเห็ดเหาะเป็นจำนวนมากซึ่งถือเป็นแหล่งอาหารและแหล่งรายได้ที่สำคัญของสมาชิกในชุมชน และในปี พ.ศ. 2563 ไม่เกิดไฟไหม้ป่าชุมชนเลย

กิจกรรมด้านการจัดการป่าชุมชน

แผนชุมชน

มีการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนรายปี ซึ่งมากจากการประชุมร่วมกันระหว่างเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเวียงลอ และสมาชิกของชุมชนในการกำหนดข้อตกลงและรูปแบบการดำเนินการจัดการไฟฟ้าและหมอกควัน

ข้อตกลงป่าชุมชน

ทางชุมชนได้ประชุมหารือเพื่อหาข้อตกลงของป่าชุมชนร่วมกับกรมป่าไม้และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเวียงลอ โดยได้ข้อตกลง ดังนี้

1. หากเป็นคนในพื้นที่ก่อนเข้าป่าชุมชนในช่วงเวลาที่ทางจังหวัดออกประกาศห้ามเผาเด็ดขาด ต้องมีการลงทะเบียนเข้า-ออก
2. หากเป็นบุคคลภายนอกก่อนเข้าเขตพื้นที่ป่าชุมชนจะต้องแสดงใบอนุญาตเข้าพื้นที่
3. บุคคลที่เข้าเขตพื้นที่ป่าชุมชนจะต้องออกจากพื้นที่ก่อนเวลา 18.00 น
4. ห้ามพกไฟแช็ก หรืออุปกรณ์ที่จะก่อให้เกิดไฟไหม้ได้
5. ห้ามจุดไฟเผา หากพบจะมีตักเตือนในเบื้องต้น แต่หากไม่สามารถเจรจาตกลงกันได้จะเชิญปลัดอำเภอหรือเจ้าหน้าที่ภาครัฐมาตักเตือน
6. ห้ามตัดไม้ หากพบจะมีการเรียกคณะกรรมการหมู่บ้านมาตัดเตือนเบื้องต้น และหากยังคงกระทำผิดจะมีการปรับไหม ขึ้นต่ำ 3,000 บาท โดยพิจารณาจากชนิดของพันธุ์ไม้ และปริมาณการตัด เช่น ไม้ประคำที่มีมูลค่าสูงจะมีค่าปรับสูง แต่หากเป็นไม้เต็ง รัง มีค่าปรับไม่มากนัก (ประมาณ 3,000-4,000 บาท)
7. ห้ามล่าสัตว์ทุกชนิดในเขตพื้นที่ป่าชุมชน หากพบจะมีโทษปรับ (ผู้นำชุมชนพบหลักหมื่น/เจ้าหน้าที่พบปรับหลักล้าน โดยเฉพาะนกยูง)
8. หากสมาชิกในชุมชนต้องการนำไม้ไปสร้างอาคารบ้านเรือนจำเป็นต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้นำชุมชนและคณะกรรมการป่าชุมชน
9. ห้ามนำยาเสพติดทุกชนิดเข้าไปในเขตพื้นที่ป่าชุมชน

กิจกรรมที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและฝุ่นควัน

1. คณะกรรมการป่าชุมชน จิตอาสา และชุดดับไฟ ร่วมกันทำแนวกันไฟก่อนประกาศห้ามเผา โดยมีความกว้าง 1 เมตร ยาวประมาณ 3 กิโลเมตร
2. สมาชิกในชุมชนร่วมกันทำฝายแม้ว

3. จัดตั้งชุดลาดตระเวนสำรวจไฟป่าวันละ 2 คน ตลอดช่วงเช้า กลางวัน กลางคืน
4. จัดตั้งคณะกรรมการชุดดับไฟป่าประมาณ 7-10 คน และจิตอาสาในชุมชน 25 คน
5. จัดประเพณีขอฟ้าขอฝน ประมาณต้นเดือนพฤษภาคมของทุกๆ ปี เพื่อให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล โดยได้รับความร่วมมือจากสมาชิกในชุมชน

การสื่อสารประชาสัมพันธ์ในการแก้ไขปัญหาไฟป่าและฝุ่นควัน

1. กรณีที่เกิดไฟป่าผู้นำชุมชนโทรศัพท์แจ้งให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมดับไฟป่าอย่างทันท่วงที
2. ประชาสัมพันธ์เสียงตามสายทุกวันโดยเฉพาะเรื่องข้อปฏิบัติในช่วงประกาศห้ามเผา เช่น การห้ามเอาไฟแช็คเอาพื้นที่ป่า การห้ามเผาขยะในชุมชน

การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน

1. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเวียงลอ ร่วมกับอำเภอดอกคำใต้ จัดประชุมชี้แจงสร้างการรับรู้และความเข้าใจแก่ราษฎร และลงทะเบียนผู้เก็บของป่า ตามประกาศห้ามเผาเด็ดขาดของจังหวัดพะเยาในทุกๆ ปี ทั้งนี้เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับประกาศห้ามเผาเด็ดขาด และประกาศห้ามเข้าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเวียงลอ
2. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเวียงลอ ได้จัดอบรมให้ผู้ลงทะเบียนทุกคนเข้าร่วมเป็นราษฎรอาสาป้องกันแก้ไขปัญหาวิกฤตการณ์ไฟป่า หมอกควัน และฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM2.5)
3. อำเภอดอกคำใต้ให้การสนับสนุนด้านอุปกรณ์ดับไฟ เช่น ไม้ดับไฟ ไม้กวาด ถังน้ำสะพายน้ำหลัง แก้วคณะกรรมการชุมชน ในทุกๆ ปี
4. อำเภอดอกคำใต้จัดอบรมการฝึกปฏิบัติดับไฟป่าในทุกๆ ปี ประมาณ 1 วัน
5. จังหวัดพะเยาให้การสนับสนุนงบประมาณในการจัดการไฟป่าและหมอกควันแก่ป่าชุมชนบ้านวังขอนแดน ทุกๆปี (5,000-10,000 บาท)
6. ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส) สนับสนุนงบประมาณ และกำลังคนในการจัดทำฝายแม้ว
7. เทศบาลตำบลห้วยลานให้การสนับสนุนด้านกำลังพลและรถน้ำดับไฟอย่างสม่ำเสมอ
8. กรมชลประทานให้การสนับสนุนแหล่งน้ำพลังไฟฟ้าเพื่อการเกษตร

ข้อค้นพบเพิ่มเติม

1. คณะกรรมการและจิตอาสาของชุมชนเข้าช่วยเหลือดับไฟฟ้าในบริเวณชุมชนข้างเคียงอย่างสม่ำเสมอ
2. สมาชิกในชุมชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ทั้งการเข้าร่วมประชุม การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับจัดการไฟฟ้า
3. เนื่องจากเยาวชนในชุมชนมีน้อยจึงไม่ค่อยได้รับความร่วมมือมากนัก
4. กลุ่มแม่บ้านเป็นแรงสนับสนุนสำคัญในการจัดหาอาหารและเครื่องดื่มในช่วงเวลาดับไฟฟ้า
5. พื้นที่ป่าชุมชนพบนกยูงจำนวนมากประมาณ 100 ตัว ลงมาหาอาหารในพื้นที่ชุมชน
6. อำเภอดอกคำใต้ มีงบประมาณในการช่วยเหลือชาวบ้านที่ได้รับความเสียหายจากการเข้ามาหาอาหารของนกยูง
7. สมาชิกในชุมชนมีความรักและหวงแหนป่า ไม่เข้าไปบุกรุกทำลาย หรือตัดไม้ จึงทำให้ป่าชุมชนยังคงความอุดมสมบูรณ์ และชุ่มชื้นเรื่อยมา
8. ความหนาแน่นของจำนวนต้นไม้มีปริมาณเพิ่มขึ้นมาก เนื่องจากการตกหล่นของลูกไม้ และสามารถเจริญเติบโตได้เองตามธรรมชาติ
9. ในพื้นที่ป่าชุมชนไม่มีจุดสังเกตการณ์หากเกิดไฟไหม้ขึ้น
10. ทีมดับไฟฟ้าของชุมชนประสบความสำเร็จได้จากความสามัคคี ความเสียสละ และความรู้ที่ได้รับจากการอบรม